

Kateřina KRÍŽOVÁ

ORCID: 0000-0002-7357-9530

Univerzita Palackého Olomouc

Vaste combinaties van werkwoorden met voorzetsels in het Nederlands en het Tsjechisch

Abstract

This paper describes the results of a pilot contrastive study that focused on the differences and similarities between Dutch combinations of verbs with fixed prepositions and their Czech equivalents. Since the use of the correct prepositions in the combinations with verbs belongs to the typical learning problem of Czech students of Dutch as a foreign language, the results of the research can help clarify the causes of these difficulties. The pilot study showed that the majority of Dutch constructions have an equivalent construction with a fixed preposition in Czech. Only more than a tenth of the Czech equivalents do not contain a preposition. However, the bigger issue for students may be the fact that one Dutch preposition can correspond to several Czech prepositions and that some Dutch verbs are combined with various fixed prepositions.

Keywords: verbs, fixed prepositions, contrastive analysis, equivalent, Dutch as a foreign language, Czech.

1. Inleiding

In de leerboeken en grammatica's Nederlands voor Tsjechen staan combinaties van werkwoorden met vaste voorzetsels meestal in alfabetische lijsten van nieuwe woorden (zie bijv. Hrnčířová et al. 179) of apart in langere of kortere alfabetische lijsten van Nederlandse woorden met vaste preposities samen met hun Tsjechische equivalenten (zie bijv. Máčelová-van den Broecke & Spěváková 192–203 of Lingea 88–89). Slechts zelden worden deze combinaties in speciale lijsten gesorteerd op het voorzetsel dat deel uitmaakt van het voorzetselvoorwerp (Čermák & Hrnčířová 42–44).

In deze bijdrage beschrijf ik de resultaten van een in 2022 uitgevoerd contrastief pilotonderzoek over de verschillen en overeenkomsten in Nederlandse en Tsjechische vaste combinaties van werkwoorden met voorzetsels. In deze context

besteed ik tevens aandacht aan de mogelijke samenhang tussen resultaten van dit onderzoek en problemen van Tsjechische studenten met het gebruik van correcte voorzetsels, die ik heb waargenomen tijdens mijn lessen Nederlands als vreemde taal (NVT).

2. Pilotonderzoek over het gebruik van vaste voorzetsels

Voor mijn contrastief onderzoek heb ik een corpus van 320 Nederlandse vaste combinaties van werkwoorden en voorzetsels met hun Tsjechische pendanten samengesteld. Dit corpus is primair opgebouwd uit meer dan 280 Nederlandse werkwoorden die vermeld staan op de lijst van woorden met vaste preposities in het leerboek *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands* (Máčelová-van den Broecke & Spěváková 192-203),¹ waar ook Tsjechische vertalingen genoemd worden. Andere Nederlandse werkwoorden werden aan het corpus toegevoegd uit de tabel met vaste voorzetsels in het *Nederlands-Tsjechisch woordenboek* (Čermák & Hrnčířová 42–44) en uit de lijst van werkwoorden met vaste voorzetsels die online beschikbaar is en deel uitmaakt van de cursus *In Zicht* (Tersteeg & Duenk 308–309).² Bijvoeglijke naamwoorden, zelfstandige naamwoorden, evenals verbonominale constructies met een vast voorzetsel, die op deze lijsten ook voorkomen (bijv. *allergisch voor iets*, *bang zijn voor iemand*, *een aanval op iemand*, *gebrek hebben aan iets*, *gebruik maken van iets* of *in aanmerking komen voor iets*), zijn niet in dit corpus opgenomen.³

Op grond van de vergelijking van Nederlandse werkwoorden uit dit corpus met hun Tsjechische vertalingen wilde ik nagaan:

1. of hetzelfde type voorwerp (het voorzetselvoorwerp) in de equivalenten Nederlandse en Tsjechische constructies in alle gevallen voorkomt;
2. welke Tsjechische voorzetsels overeenkomen met Nederlandse voorzetsels, die het vaakst deel uitmaken van deze vaste constructies.

Dit pilotonderzoek sluit gedeeltelijk aan op eerdere discussies over het voorzetselvoorwerp in het Nederlands (NL) en het Tsjechisch (TJ) (Engelbrecht & Krížová 2021, Vandeweghe 2022, 2023). Omdat ik speciale aandacht heb besteed aan werkwoorden die in de leerboeken voor NVT/NT2 tot ongeveer niveau B1 voorkomen, zullen deze werkwoorden vaak genoemd worden als voorbeelden in de volgende beschrijving van de onderzoeksresultaten.

¹ Deze lijst is grotendeels overgenomen uit het boek *Nederlandse Grammatica voor Anderstaligen* (Fontein & Pescher-ter Meer).

² Zie https://www.nt2.nl/documenten/in_zicht/lijst_werkwoorden_met_een_vast_voorzetsel.pdf.

³ In deze pilotstudie heb ik me gericht op vaste combinaties van zelfstandige werkwoorden en voorzetsels. Verbonominale constructies die een functiewerkwoord bevatten, werden dus in het corpus niet opgenomen. Dit criterium kan de voorzetselkeuze beïnvloeden, vgl. *rekenen op*, maar *rekening houden met*.

3. Resultaten van het pilotonderzoek⁴

3.1 Equivalenten van Nederlandse voorzetselvoorwerpconstructies in het Tsjechisch

Uit het contrastieve onderzoek is gebleken dat de meeste equivalente constructies zowel in het Nederlands als in het Tsjechisch als voorzetselvoorwerp functioneren (zie de voorbeeldzinnen hieronder), hoewel deze constructies in de Tsjechische grammatica's anders worden benoemd, bijv. door Petr Karlík *předmět v pádu předložkovém* [“voorwerp in de voorzetselnaamval”].⁵

Voorzetsel in NL / voorzetsel in TJ

Als we Nederlandse en Tsjechische voorzetsels in de volgende voorbeeldzinnen vergelijken, dan kunnen we opmerken, dat er in een reeks gevallen parallellisme bestaat (*op/na, aan/na; uit/ze; in/v; met/s*). Aan de andere kant hebben we hier ook te maken met enkele opmerkelijke verschillen (*voor/o, met/k, van/na*). De eerste groep equivalente constructies veroorzaakt in principe weinig problemen voor de Tsjechische NVT-leerders, terwijl voor de tweede groep extra uitleg nodig is.

*Haar broer interesseert zich **voor** politiek.*

– *Její bratr se zajímá **o** politiku.* (accusatief)

*Ik wacht **op** uw instructies.*

– *Čekám **na** vaše instrukce.* (accusatief)

*We denken vaak **aan** onze kinderen.*

– *Často myslíme **na** své děti.* (accusatief)

*Het examen bestaat **uit** twee onderdelen.*

– *Zkouška se skládá **z**e dvou částí.* (genitief)

*We willen hem feliciteren **met** zijn verjaardag.*

– *Chceme mu poblahopřát **k** jeho narozeninám.* (datief)

*Het hangt af **van** je beslissing.*

– *To závisí **na** tvém rozhodnutí.* (locatief)

*Zij vergist zich nooit **in** mensen.*

– *Nikdy se **v** lidech nemýlí.* (locatief)

⁴ Ik dank alle anonieme reviewers voor hun waardevolle opmerkingen en suggesties over de beschrijving van de resultaten van het pilotonderzoek.

⁵ Zie <https://www.czechency.org/slovník/P%C5%98EDM%C4%9AT>.

*Hij vergelijkt het Nederlands **met** het Tsjechisch.
– Porovnává nizozemštinu **s** češtinou. (instrumentalis)*

Voornoemde voorbeelden illustreren ook het feit dat Tsjechische voorzetsels altijd gevolgd worden door een woord in een specifieke naamval die door het concrete voorzetsel wordt bepaald. Dit correspondeert met de uitleg over het voorwerp in het Tsjechisch, die te vinden is in het online woordenboek *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [*CzechEncy – Nieuw encyclopedisch woordenboek van het Tsjechisch*] (Karlík):

Zatímco předmětu v pádě předložkovém nositel valence přiděluje předložku a ta přiděluje jménu pád (*přemýšlet o Pavlovi / *k Pavlovi*), v případě předmětu v pádě prostém nositel valence přiděluje pád přímo jménu: *pít vodu / *vodě*.

[Terwijl de valentiedrager een voorzetsel toedeelt aan het voorwerp in de voorzetselnaamval, en dat voorzetsel dan de naamval aan het zelfstandig naamwoord toewijst (*přemýšlet o Pavlovi / *k Pavlovi* = nadenken over Paul / *tot Paul), wijst de valentiedrager in het voorwerp zonder voorzetsel de naamval direct aan het zelfstandig naamwoord toe: *pít vodu / *vodě* = water drinken / *aan water drinken].

Voorzetsel in NL / naamval in TJ

In meer dan een tiende van het totale aantal onderzochte equivalente constructies vinden we in het Tsjechisch géén voorzetselvoorwerp, maar wel een voorwerp zonder prepositie, mét een specifieke naamval, vgl.:⁶

GEN

*deelnemen **aan** – účastnit se + G*
*schrikken **van** – leknout se + G*
*zich onthouden **van** – zdržet se + G*

DAT

*lijken **op** – podobat se + D*
*(zich) wijden **aan** – věnovat se + D*
*beantwoorden **aan** – odpovídat + D*
*lachen **om** – smát se + D*
*zich verwonderen **over** – divit se/podivovat se + D*
*voldoen **aan** – dostát/vyhovět + D*

ACC

*voldoen **aan** – splnit + A*
*herinneren (iemand) **aan** – připomenout/připomínat (někomu) + A*
*luisteren **naar** – poslouchat + A*

⁶ De voorzetsels worden hier vetgedrukt. G = genitief, D = datief, A = accusatief, L = locatief, I = instrumentalis. Deze letters worden ook verder in de tekst gehanteerd als afkortingen van de naamvallen.

zich abonneren **op** – *předplatit si* + A
bevallen **van** – *porodit* + A
genieten **van** – *užít si* + A, *užívat si* + A/G
houden **van** – *mít rád / milovat* + A
zich houden **aan** – *dodržovat* + A

INSTR

zich bemoeien **met** – *zabývat se* + I
benoemen **tot** – *jmenovat* + I
beschikken **over** – *disponovat* + I
lijden **aan** – *trpět* + I

Het flectieve Tsjechisch, dat in totaal 7 naamvallen (nominatief, genitief, datief, accusatief, vocatief, locatief en instrumentalis) kent, gebruikt hier of de accusatief bij transitieve werkwoorden, of de datief, de instrumentalis en de genitief (in mindere mate) bij intransitieve werkwoorden.

Er bestaan dus gevallen waar het Nederlandse werkwoord gevolgd wordt door een voorzetselvoorwerp, maar het equivalente Tsjechische werkwoord wordt gevolgd door een direct object, d.w.z. in Tsjechische zinnen vinden we een voorwerp in accusatief zonder prepositie, zoals ook al bleek uit het overzicht hierboven; vgl.:

Hij luistert graag naar klassieke muziek.

– *Rád poslouchá klasickou hudbu.* [= Hij beluistert graag klassieke muziek].⁷

Ik moet hem herinneren aan onze afspraak.

– *Musím mu připomenout naši schůzku.* [= Ik moet hem onze afspraak in herinnering brengen].

Ik heb me ook geabonneerd op het tijdschrift.

– *Také jsem si předplatila ten časopis.* [= Ik heb me ook het tijdschrift vooruitbetaald].⁸

Met deze asymmetrie tussen verschillende typen van voorwerpen (met of zonder prepositie) in het Nederlands en het Tsjechisch moet ook rekening gehouden worden in het leerproces van Tsjechische NVT-studenten.

3.2 Equivalenten van Nederlandse vaste voorzetsels in het Tsjechisch

Tot de vaak gebruikte vaste voorzetsels, die Nederlandse voorzetselvoorwerpen kunnen inleiden, behoren: *aan, achter, bij, in, met, naar, om, op, onder, over,*

⁷ Tussen vierkante haakjes staan letterlijke vertalingen. Deze zijn van mijn hand.

⁸ Het Tsjechische werkwoord voor *abonneren*, namelijk *předplatit*, betekent letterlijk *voortbetalen*, wat in het Nederlands eveneens door een direct object wordt gevolgd.

tegen, tot, uit, van en voor (Haeseryn et al., vgl. Čermák & Hrnčířová 42–44). Indien we Nederlandse combinaties van werkwoorden met een vast voorzetsel met de equivalente Tsjechische combinaties vergelijken, kunnen we constateren, dat één Nederlands voorzetsel vaak correspondeert met meerdere Tsjechische voorzetsels. In deze paragraaf illustreren we dit per voorzetsel in het NL.

AAN (NL) Tsjechische equivalenten van Nederlandse werkwoorden met vast voorzetsel **aan** worden vaak gecombineerd met het Tsjechische voorzetsel **na** en de accusatief, bijv. *denken aan – myslet na* + A, *sterven aan – zemřít na* + A, *wennen aan – zvyknout si na* + A. Dit geldt echter niet in alle gevallen, wat voor studenten verbazend kan zijn, vgl. bijvoorbeeld *twijfelen aan – pochybovat o* + L, *grenzen aan – hraničit s* + I, *toevoegen aan – přidat/doplnit k* + D, *ruiken aan*⁹ – *přivonět si k* + D.

Bovendien verschijnt het Tsjechische voorzetsel **na** met accusatief ook als tegenhanger van andere Nederlandse voorzetsels, bijv. in de vaste combinaties met het voorzetsel **op** (*wachten op – čekat na* + A, *zich voorbereiden op – připravit se na* + A, *schelden op – nadávat na* + A),¹⁰ met het voorzetsel **in** (*zich specialiseren in – specializovat se na* + A) of **over** (*zich beklagen over – stěžovat si na* + A).

OP (NL) Equivalenten van Nederlandse combinaties met het frequente vaste voorzetsel **op** bevatten in het Tsjechisch niet alleen het voorzetsel **na** + A, maar ook het voorzetsel **pro** gevolgd door de accusatief (*stemmen op*¹¹ – *hlasovat pro* + A), het voorzetsel **v** gevolgd door de accusatief (*hopen op – doufat v* + A) en zelfs het voorzetsel **s** gevolgd door de instrumentalis (*rekenen op – počítat s* + I).

VAN (NL) Bij andere equivalente combinaties met vaste voorzetsels is er ook verschil in idiomatiek, net wat je kunt verwachten bij ‘vaste’ voorzetsels. Zo heeft bijv. het Nederlandse voorzetsel **van**, dat vaak deel uitmaakt van voorzetselvoorwerpen, in Tsjechische equivalente constructies veel verschillende pendanten:

- od** + G (*afzien van – odhlédnout od* + G, *scheiden van – oddělit od* + G¹²)
- z** + G (*verdenken van – podezírat z* + G, *beschuldigen van – obvinít z* + G)
- o** + L (*weten van – vědět o* + L, *overtuigen van – přesvědčit o* + L)
- na** + L (*afhangen van – záviset na* + L)

⁹ De combinatie *ruiken naar* betekent in het Tsjechisch *vonět po* + L of *být cítit* + I, eventueel *vonět/zapáchat* + I [geuren/stinken].

¹⁰ Dat is niet abnormaal aangezien zowel TJ *na* als NL *aan* en *op* een soort van ‘positieve richting’ aangeven.

¹¹ Het werkwoord *stemmen* kan ook gecombineerd worden met het voorzetsel *voor*, met slechts licht betekenisverschil – zie <https://taaladvies.net/voorzetsels-algemeen/>. In *op* zit iets van ‘positieve richting’, in *voor* zit iets van ‘begunstigde’.

¹² Hier in de betekenis *uit elkaar halen*. Voor de betekenis *uit elkaar gaan* heeft het Tsjechisch een ander werkwoord, namelijk het reflexieve werkwoord *rozvést se* met het voorzetsel *s* [met] en de instrumentalis. Dat is normaal, aangezien *met* (NL *met*, TJ *s* + I) past bij een reciproke activiteit (vgl. Ina Schermer-Vermeer 2006).

De Tsjechische voorzetsels *od* en *z* zijn in deze gevallen niet zo abnormaal ('verwijdering', 'oorzaak'), TJ *na* + L is dan wel bijzonder door de tegenstelling 'negatieve richting' (*van*) en 'positieve richting' (TJ *na* – zie ook vroeger in het artikel waar *aan* / *van* besproken wordt). Dat moet wellicht verklaard worden vanuit de werkwoord-betekenis.

VOOR (NL) Ook het voorzetsel **voor** kan veel verschillende tegenhangers in het Tsjechisch hebben, bijv.:

za + A (*danken voor* – *děkovat za* + A, *zich verontschuldigen voor* – *omluvit se za* + A)¹³

o + A (*zich interesseren voor* – *zajímat se o* + A, *zorgen voor* – *pečovat / starat se o* + A)

před + I (*vluchten voor* – *uprchnout před* + I)¹⁴

Als gevolg van de onverwachte verschillen tussen de moedertaal en het Nederlands kunnen Tsjechische studenten fouten maken bij het gebruik van het juiste voorzetsel in enkele vaste combinaties van werkwoorden en voorzetsels. Aan de andere kant kunnen bepaalde niet-misleidende gelijkenissen tussen de twee talen hen bij het gebruik van voorzetsels ook helpen.

OVER (NL) Bijvoorbeeld bij de Tsjechische equivalenten van Nederlandse werkwoorden met het voorzetsel **over** kunnen we vaak het voorzetsel **o** met de locatief vinden, vgl.: *denken over* – *přemýšlet o* + L, *spreken over* – *mluvit o* + L, *praten over* – *povídat (si) o* + L, *vertellen over* – *vyprávět o* + L, *dromen over*¹⁵ – *snít o* + L.

Equivalenten van Nederlandse werkwoorden *roepen*, *vragen*, *spelen*, *wedden*, *vechten* of *strijden* die met het vaste voorzetsel **om** gebruikt worden, worden in het Tsjechisch gecombineerd met het voorzetsel **o** en de accusatief (bijv. *roepen/vragen om hulp* – *volat/žádat o pomoc*, *spelen om geld* – *hrát o peníze*). Dit geldt echter niet voor alle Tsjechische equivalenten van Nederlandse werkwoorden met het voorzetsel **om**, bijv. *huilen om* – *plakat kvůli* + D.¹⁶

MET (NL) Het vaste voorzetsel **met** dat ook deel kan uitmaken van Nederlandse voorzetselvoorwerpen, wordt in de Tsjechische voorwerpen met prepositie meestal door het voorzetsel **s** vertaald, gevolgd door een woord in de instrumentalis, <overeenkomst, vgl. NL *over*/ TJ *o*> overg.: *beginnen met* – *začít s* + I, *kampen met* – *bojovat s* + I, *ophouden met* – *přestat s* + I, *vergelijken met* – *porovnat/srovnat s* + I, *verbinden met* – *spojit s* + I. Een uitzondering

¹³ De letterlijke betekenis van TJ *za* is *achter* of *voor*.

¹⁴ Het gaat hier over het 'vermijdende' *voor*, vgl. NL *zich hoeden voor*, *bang zijn voor*.

¹⁵ Er bestaat wel een subtiel verschil in het Nederlands tussen *dromen over* en *dromen van*: *ik heb over jou gedroomd* (dwz. ik heb je in mijn dromen gezien, in het Tsjechisch *zdálo se mi o tobě*) en *ik heb van jou gedroomd* (romantisch; in het Tsjechisch *sníl jsem o tobě*, dwz. *ik heb naar je verlangd*) – zie <https://onzetaal.nl/uploads/editor/Taalpost-m1201.pdf>.

¹⁶ Het voorzetsel *kvůli* betekent *vanwege* en is in het Tsjechisch geen vast voorzetsel.

is echter de combinatie met het werkwoord *feliciteren*, in het Tsjechisch *blahopřát*, dat het Tsjechische voorzetsel *k* met de datief vereist (*feliciteren met* – *blahopřát k* + D). Over het algemeen leveren combinaties met het voorzetsel *met* dankzij de overeenkomst met het TJ *s* niet zo veel moeilijkheden op voor Tsjechische studenten.

TOT (NL) / UIT (NL) Hetzelfde geldt voor Nederlandse werkwoorden met het vaste voorzetsel *tot* (in het Tsjechisch meestal *k* + D) of *uit* (in het Tsjechisch meestal het voorzetsel *z* + G), vgl. *behoren tot* – *patřit k* + D, *gebruiken tot* – *používat k* + D, *leiden tot* – *vést k* + D, *dwingen tot* – *nutit k* + D, *bestaan uit* – *skládat se z* + G.

NAAR (NL) Nederlandse werkwoorden die het voorzetsel *naar* vereisen, vormen een interessante, niet al te grote groep. De Tsjechische pendanten bevatten of het voorzetsel *po* gevolgd door de locatief (*zoeken naar* – *pátrat po* + L, *ruiken naar* – *vonět/ zapáchat po* + L of *být cítit* + I, *verlangen naar* – *toužit po* + L, *smaken naar* – *chutnat po* + L), of het voorzetsel *na* gevolgd door de accusatief (*kijken naar* – *dívat se na* + A, *informereren naar*¹⁷ / *vragen naar* – *informovat se/ ptát se na* + A, *verwijzen naar* – *odkazovat na* + A). In beide gevallen is er ook in het Tsjechisch sprake van een soort van ‘richting’. Dat is anders bij het voorzetsel *o* gevolgd door de accusatief (*streven naar* – *usilovat o* + A, *solliciteren naar* – *ucházet se o* + A): die gevallen zijn vergelijkbaar met die waar NL *om* door TJ *o* vertaald wordt. Het NL *om* heeft immers vaak te maken met een doel of iets nastrevenswaardigs, en staat dan in betekenis dicht bij *naar*.

3.3 Extra complicatie voor studenten NVT: variatie bij NL voorzetsels

Naast het bovenstaande moet er ook rekening mee worden gehouden dat enkele Nederlandse werkwoorden gecombineerd kunnen worden met meerdere vaste voorzetsels – soms zonder betekenisverschil, soms met subtiele betekenisverschillen, soms met grotere verschillen in de betekenis. Bijvoorbeeld het werkwoord *waarschuwen* kan worden gebruikt zowel met het voorzetsel *voor* als ook met het voorzetsel *tegen*, zonder betekenisverschil, maar de combinatie *waarschuwen voor* is volgens het *Taaladviesnet.nl* toch “het gebruikelijkst”.¹⁸ In het Tsjechisch is dat *varovat před* + I, een vergelijkbare toepassing als bij *zich hoeden voor*, *bang zijn voor*. Daarentegen bestaat er een betekenisverschil tussen

¹⁷ Het werkwoord *informereren* kan ook met het voorzetsel *over* gecombineerd worden in de betekenis *inlichten*, *kennis geven van* (in het Tsjechisch *informovat o* + L) – meer zie <https://onzetaal.nl/taalloket/informereren-zich-informereren>.

¹⁸ Zie <https://taaladvies.net/waarschuwen-voor-of-tegen>.

lijden aan en *lijden onder*¹⁹ dat in het Tsjechisch niet gemaakt wordt: in beide gevallen *trpět* + I. Het betekenisverschil is subtiel tussen *geloven in* (*věřit v* + A) en *geloven aan* (*věřit na* + A).

Een ander bekend voorbeeld is het werkwoord *slagen* dat gecombineerd kan worden met twee vaste voorzetsels: *voor* en *in*. De combinatie *slagen voor* wordt in de standaardtaal alleen gebruikt in de context van examens (in het Tsjechisch *uspět při* + L of *uspět u* + G, bijv. *uspět při zkoušce*, *uspět u zkoušky* of zonder prepositie *udělat zkoušku*), in alle andere situaties vinden we *slagen in* (*obstát v* + L, *uspět při* + L).²⁰ Er is ook een groot betekenisverschil tussen *uitkijken naar* (*těšit se na* + A, *vyhlížet* + A) en *uitkijken voor* (*dávat pozor na* + A).

Er moet ook speciale aandacht worden besteed aan paren werkwoorden met of zonder een voorvoegsel, die worden gekenmerkt door een klein betekenisverschil en worden verbonden met verschillende vaste voorzetsels, bijv.: *denken aan* (*myslet na* + A) tegenover *nadenken over* (*přemýšlet o* + L).

Er bestaan ook verschillen in het gebruik van voorzetsel tussen een werkwoord en een verbonominale constructie die een van dit werkwoord afgeleid abstractum bevat, bijv. *rekenen op* (*spoléhat na* + A, *počítat s* + I) naast *rekening houden met* (*počítat s* + I, *brát v úvahu* + A).²¹

Wat de zaak voor taalleerders NVT extra bemoeilijkt, is het bestaan van regionale varianten wat het gebruik van vaste voorzetsels betreft. Bijvoorbeeld *lachen om* is volgens het *Taaladvies.net* standaardtaal in het hele taalgebied en de variant *lachen met* is standaardtaal in België.²²

Aangezien zelfs moedertaalsprekers soms niet zeker zijn van het juiste voorzetsel, is er op het internet een reeks adviezen over dit onderwerp te vinden die heel nuttig kunnen zijn ook voor studenten NVT – zie bijv. de websites *Taaladvies.net*, *Taalloket* van Onze Taal,²³ *Team Taaladvies* van de Vlaamse overheid²⁴ of de online editie van de *Schrijfwijzer* (Renkema)²⁵ waar ook vragen gesteld kunnen worden.

¹⁹ Jan Renkema in de *Schrijfwijzer*: “Je lijdt onder het feit dat je partner ziek is (de situatie), maar je lijdt zelf aan een ziekte” – <https://www.schrijfwijzer.nl/taalvragen/verwarwoordenboek/verwarwoord/342/lijden-aan-onder#q=lijden+aan>. Vergelijk: *Hij leed onder de verwijten* en *Hij leed aan schizofrenie*.

²⁰ Zie de uitleg op het *Taaladviesnet.nl* (<https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/slagen-voor-in-een-examen>) of in de online editie van de *Schrijfwijzer* (Renkema): <https://www.schrijfwijzer.nl/taalvragen/verwarwoordenboek/verwarwoord/476/slagen-in-voor#q=slagen+voor>.

²¹ De letterlijke betekenis van TJ *brát v úvahu* is *in overweging nemen*.

²² Zie <https://taaladvies.net/lachen-met-of-om/>.

²³ Zie <https://www.onzetaal.nl/taalloket>.

²⁴ Zie <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies>.

²⁵ Zie <https://www.schrijfwijzer.nl/>.

4. Conclusie

De meerderheid van de onderzochte Nederlandse constructies die gevormd worden door een werkwoord en een vast voorzetsel, hebben ook in het Tsjechisch een equivalente constructie met een vast voorzetsel. Slechts een klein deel van de equivalente constructies (meer dan een tiende van het totale aantal) bevat in het Tsjechisch geen vast voorzetsel, d.w.z. het equivalente werkwoord wordt gevolgd door een voorwerp in een concrete naamval zonder prepositie. In het Tsjechisch bestaan er dus twee manieren om datgene aan te geven waarvoor het Nederlands voorzetselvoorwerpen gebruikt: 1. nominale groepen gecombineerd met voorzetsels (met hun specifieke naamval), 2. nominale groepen zonder voorzetsel, waarin de naamval de relatie met het werkwoord aangeeft.

Het pilotonderzoek heeft verder laten zien dat voor een aantal Nederlandse vaste voorzetsels een semantisch overeenkomstig voorzetsel in het Tsjechisch gekozen wordt, al zijn er vaak ook grote verschillen in de voorzetselkeuze. Voorts kunnen studenten Nederlands te maken krijgen met extra complicaties, zoals bijv. het feit dat enkele Nederlandse werkwoorden gecombineerd kunnen worden met meerdere vaste voorzetsels. Dit kan het onderwerp zijn van verder gedetailleerd onderzoek. Op basis van de corpusgegevens zou het ook nuttig zijn om de lijsten van werkwoorden met een vast voorzetsel te actualiseren, rekening houdend met verschillende frequentie van deze constructies.

De resultaten van het contrastieve pilotonderzoek, die de overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlands en het Tsjechisch in het gebruik van vaste voorzetsels bij werkwoorden omvatten, kunnen bijdragen aan het verduidelijken van moeilijkheden die Tsjechische NVT-studenten hebben met dit taalverschijnsel.

Bibliografie

- Čermák, František, en Zdeňka Hrnčířová. *Nizozemsko-český slovník / Nederlands-Tsjechisch woordenboek*, 3e druk. Leda, 2005.
- De Kleijn, Piet, en Elie Nieuwborg. *Basiswoordenboek Nederlands*, 7e druk. Wolters-Noordhoff, 1996.
- Engelbrecht, Wilken, en Kateřina Krížová. “Iets om over te praten. De problematiek van het voorzetselvoorwerp in het Nederlands en het Tsjechisch”. *Neerlandica Wratislaviensia*, vol. 31, 2021, pp. 43–56.
- Fontein Anna Maria, en Agaath Pescher-Ter Meer. *Nederlandse grammatica voor anderstaligen*. NCB, 1996.
- Haeseryn, Walter, et al. “20.6.2 Gezegdes met een voorzetselvoorwerp (versie 2.1)”. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. N.p., januari 1997. <https://e-ans.ivdnt.org/topics/pid/ans200602lingtopic>. Geraadpleegd 7 april 2023.
- Hrnčířová, Zdenka, et al. *Nizozemština nejen pro samouky*. Leda, 2020.
- Karlík, Petr. “Předmět”. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*, geredigeerd door Petr Karlík, et al. 2017, <https://www.czechency.org/slovník/PŘEDMĚT>. Geraadpleegd 6 april 2023.

- Kolektiv LINGEA. *Gramatika současné nizozemštiny*. Lingea, 2012.
- Máčelová-van den Broecke, Ems, en Dana Spěváková. *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands*. H+H, 1997.
- Onze Taal – Taalloket*. <https://www.onzetaal.nl/taalloket>. Geraadpleegd 20 april 2023.
- Renkema, Jan. *Schrijfwijzer*. 6e druk. Boom, 2020. <https://www.schrijfwijzer.nl/taalvragen/verwarwoordenboek/verwarwoord/342/lijden-aan-onder#q=lijden+aan>. Geraadpleegd 18 mei 2023.
- Schermer-Vermeer, Ina. “Worstelen met het voorzetselvoorwerp”. *Nederlandse Taalkunde*, vol. 11/2, 2006, pp. 146–167.
- Taaladvies.net*. <https://taaladvies.net>. Geraadpleegd 20 april 2023.
- Taalpost 1266*. Genootschap Onze Taal, 2012. <https://onzetaal.nl/uploads/editor/Taalpost-m1201.pdf>. Geraadpleegd 15 maart 2023.
- Team Taaladvies*. <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies>. Geraadpleegd 20 april 2023.
- Tersteeg, Wim, en Sandra Duenk. *In zicht*. Boom, 2017.
- Vandeweghe, Willy. “Het voorzetselvoorwerp in neerlandistiek en contrastieve taalkunde”. *Plurima sub falso tegmine vera latent. The Embarr[as]sments of Interdisciplinarity*, geredigeerd door Agnieszka Flor-Górecka en Kateřina Křížová. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2022, pp. 283–291.
- . “Adjectieven met voorzetselvoorwerp: een taalvergelijkende studie”. *Roczniki Humanistyczne*, vol. 71/5 (speciale uitgave), 2023, pp. 48–69.